Collectief waarschuwt tegen enge kijk op gedragsproblemen bij jongeren

‘Sommige mensen praten vaker met hun hond dan met hun kind’

De Hoge Gezondheidsraad werkt aan een rapport over gedragsstoornissen bij jongeren. Maar wie heeft een probleem met wie: de jongeren met de samenleving of omgekeerd? Wie is geholpen met etiketten? Een collectief van psychologen, pedagogen en kunstenaars verzamelt vandaag in Brussel. ‘Straks gaan we echt geloven dat je al in de wieg toekomstig crimineel gedrag kunt voorspellen.’

DOOR FILIP ROGIERS

BRUSSEL ● ‘We vragen een tegenexpertise waarbij men voorbij het gedrag ook naar de oorzaken kijkt’, zeggen Lieven Jonckheere en Michel Vandenbroeck, twee medeorganisatoren van de meeting. ‘Luister eerst naar wat mijn gedrag verzwijgt voor je het wegveegt.’

Dat er iets broeit onder jongeren, valt niet te ontkennen. Berichten over stuurloosheid, depressies op jonge leeftijd, gevallen van agressie en regelrechte delinquentie zijn hardnekkig en alarmerend. De wachtlijsten bij allerlei hulpverlenende instanties zijn een symptoom van de groeiende nood. Maar reageert de samenleving daar wel altijd gepast op?

“Het lijkt er heel sterk op dat we geen raad weten met volwassen problemen en dan maar de focus verleggen naar de kindertijd”, zegt Lieven Jonckheere, psychoanalyticus en docent aan de Hogeschool Gent. “We wekken de indruk dat we in de kindertijd de kiemen van later probleemgedrag kunnen detecteren. Dat soort behaviorisme kan tot gevaarlijke excessen leiden.”

België is ook op dat vlak geen eiland. Eerder woedde ook in Frankrijk al het debat. In een onderzoek van het toonaangevende Inserm, de Franse tegenhanger van de Hoge Gezondheidsraad, werd een verband gelegd tussen doorgedreven observatie van kinderen op 36 maanden en toekomstig probleemgedrag. Vele bruggen te ver, oordeelden ook daar vele publieke stemmen die zich verzamelden in een collectief dat een grootschalige petitie startte onder de titel: *Pas de zéro de conduite pour les enfants de trois ans’* (Geen nul voor gedrag voor kinderen van drie jaar).

Plaatsje in Mol

Voor ADHD is er een pilletje. En voor een kind dat opgroeit in een problematische opvoedingssituatie kan er maar best eergisteren al, bij wijze van spreken, een plaatsje in Mol worden voorzien. Het is tegen dit soort al dan niet impliciet reductionisme dat er dezer dagen ook in België, over de taalgrens heen, een tegenbeweging groeit. Een keur van psychologen en opvoedingsdeskundigen sloeg alarm toen bleek dat een groot deel van de jeugdsector niet bij het onderzoek van de Hoge Gezondheidsraad betrokken zou worden. Niet toevallig zijn de actoren die niet om medewerking werden gevraagd stuk voor stuk experts die zich kritisch opstellen tegenover een aanpak die al te zeer focust op het gedrag en te weinig op de oorzaken.

Vandaar de noemer van de Belgische protestbeweging: “Luister eerst naar wat mijn gedrag verzwijgt voordat je het wegveegt.”

Gezeur is van alle tijden

“Echt luisteren naar jongeren wordt in de aanpak die furore maakt, hier en elders, bemoeilijkt”, zegt Lieven Jonckheere. “Terloops, vergelijk een programma als *Supernanny* met een programma over het opvoeden van honden en je merkt dat sommige mensen vaker met hun hond dan met hun kind praten. Of we vragen het aan experts en hoe meer de experts elkaar tegenspreken, hoe afhankelijker mensen van die experts worden.”

Hoe moet het? Doe ik het goed? Hoe krijgen we het onder controle? Het zijn ronkende vragen waar de samenleving almaar vaker sluitende antwoorden op wil. De hang om in een zeer vroeg stadium de vinger te kunnen leggen op potentieel probleemgedrag en/of delinquentie is daar een uiting van.

> Moeilijke taalontwikkeling wordt soms voorgesteld als een voorspeller van delinquent gedrag

“Waar we ons tegen keren, is dat in plaats van jongeren te helpen om hun vraag zelf te stellen, er een enorme druk is in onze maatschappij om de jongeren in te passen in gedragssjablonen die door de volwassenen genormeerd zijn. Het onderzoek van de Hoge Gezondheidsraad wordt vooral gevoed vanuit de psychiatrie. Het laat zich raden dat het zeer sterk gericht zal zijn op gedrag eerder dan op psychische of sociale oorzaken. Men vertrekt van een notie van ‘goed gedrag’ en het accent ligt helemaal op de aanpassing. Vooral komt het erop aan vooraf te kunnen zeggen dat als je het gedrag van een kind nu aanpast aan een bepaalde norm, je er later minder miserie mee zult hebben. *(cynisch)* Dat scheelt dan meteen in de begroting voor het aantal gevangenisplaatsen dat je in de toekomst nodig zult hebben.

FOTO JONAS LAMPENS

■ **Michel Vandenbroeck (links) en Lieven Jonckheere: ‘We wekken de indruk dat we in de kindertijd de kiemen van later probleemgedrag kunnen detecteren. Dat kan tot gevaarlijke excessen leiden.’**

“In gelijkaardig onderzoek in Frankrijk en in Nederland ging alle aandacht uit naar het in de prilste kindertijd opsporen van de eerste gedragsmatige tekenen van een soort ‘voorbeschiktheid’ voor later onaangepast gedrag. Om het cru te stellen: het liegen van kinderen wordt geïnterpreteerd als voorloper van latere misdadigheid. Terwijl liegen best wel een functie heeft in een kinderleven, iets voor jezelf kunnen houden of verbergen is nodig om je subjectiviteit en intimiteit uit te bouwen.”

Nieuw is de aandacht voor probleemgedrag onder jongeren niet. “In 1967, ook in Bozar, was er een manifestatie van pedagogen en psychologen die zich zorgen maakten over de jeugd”, zegt Michel Vandenbroeck, medewerker van de vakgroep sociale agogiek UGent en voorzitter van het VBJK, Expertisecentrum voor Opvoeding en Kinderopvang. “Er moest dringend worden ingegrepen om delinquentie te vermijden. Men verwees toen naar de nozems en de teddyboys. Zo nieuw is het allemaal dus niet. Zelfs 150 jaar geleden hoorde je het discours over de verloren lopende jeugd al. Gezeur daarover is van alle tijden en de mate waarin erover gezeurd wordt, zegt niet per se iets over de omvang van het probleem.”

Wel nieuw is de focus in de aandacht voor die problemen. En de politieke lezing ervan. Vandenbroeck: “Onder dat pleidooi voor het vroegtijdig ingrijpen ligt een discutabele politieke argumentatie. Men investeert vandaag eigenlijk in besparingen voor de toekomst. Loïc Wacquant, rechterhand van Pierre Bourdieu, heeft aangetoond dat overal waar er een afbouw is van investeringen in de welvaartsstaat dat gepaard gaat met een toename van de investering in gevangenissen.

“Er is een opvallende verschuiving naar het individualiseren van sociale problemen. Of het nu gaat om gedragsstoornissen of delinquentie, er wordt gezocht naar labels en etiketten die de jongere isoleren. Kijk maar naar het in brand steken van auto’s in de Franse banlieues. In 1968 gebeurde dat ook, maar toen heette dat geen delinquentie maar een strijd tegen sociale ongelijkheid.”

Gevaarlijk pad

Vandenbroeck: “Er is een pseudowetenschappelijke benadering die de illusie voedt dat je alles kunt controleren. We leven ook in een samenleving die geen risico’s meer toelaat. Er is nultolerantie voor welk soort afwijking dan ook. Dat leidt met name in het onderzoek naar jongeren tot vrij angstaanjagende evoluties. Het Franse Inserm-rapport is daar zeer karikaturaal in. In de ontwikkelingspsychologie is er het inzicht dat kinderen die moeite hebben met hun taalontwikkeling later gedragsproblemen kunnen vertonen. Maar het Inserm-rapport maakt daar een statistisch gegeven van: moeilijke taalontwikkeling wordt daar zonder meer een voorspeller van delinquent gedrag. Nog een stap verder: anderstaligen, allochtonen dus, zijn een risicogroep voor de ontwikkeling van delinquentie. Helemaal op een gevaarlijk pad zit je wanneer dit soort inzichten wordt omgezet in politieke besluitvorming, wat in Frankrijk ook gebeurd is.”

Het collectief werd deze week ontvangen door minister van Sociale Zaken Laurette Onkelinx (PS). Zij is de voogdijminister van de Hoge Gezondheidsraad. Het rapport over gedragsstoornissen is evenwel geen initiatief van de minister, maar van de raad zelf. Hoewel het rapport er nog niet ligt, beloofde Onkelinx erover te zullen waken dat de psychosociale stem in de toekomst ook gehoord wordt.

“In Frankrijk is het heel ver doorgeschoten”, zegt Vandenbroeck, “maar het protest heeft daar uiteindelijk wel een positief gevolg gehad. Het Inserm heeft zich publiek verontschuldigd en plechtig beloofd dat het in de toekomst altijd de mensen over wie het gaat ook zal betrekken bij het onderzoek. We hopen op een gelijkaardige bewustwording in ons land. Er komen namelijk nog moeilijke discussies, zoals die over de verlaging van de leerplicht.”

In het Brusselse PSK (Bozar) heeft vandaag van 10 tot 18 uur een meeting plaats. Meer info op www.forumpsy.be.

Reageer op dit artikel op onze site:
www.demorgen.be

Oorlogstoerisme Westhoek in de lift

IEPER ● Het toerisme rond de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek is in 2007 met 12,8 procent gestegen in vergelijking met het jaar daarvoor. Dat blijkt uit cijfers van Westtoer, het West-Vlaamse provinciebedrijf voor toerisme en recreatie.

De omzet van het WOI-toerisme steeg vorig jaar met vier miljoen euro. Westtoer verklaart de groei door de evenementen en herdenkingen die het WOI-toerisme in de Westhoek ondersteunen. Zo was er de herdenking van de negentigste verjaardag van de slag bij Passendale, waarbij de Britse koningin aanwezig was. Ook de toenemende media-aandacht kan volgens Westtoer een reden voor de groei zijn.

Uit de eerste cijfers voor 2008 blijkt een verdere stijging van het aantal WOI-toeristen. Eerder bleek uit een onderzoek van de Federale Overheidsdienst Economie al dat het aantal overnachtingen in de streek met 13 procent was gestegen. (ROG)

Belgische modefotograaf riskeert in India vijf jaar cel voor naaktfoto

BRUSSEL ● Mode- en kunstfotograaf Gaëtan Vandelanotte is net op borg vrijgekomen na vijf maanden in een Indiase gevangenis te hebben doorgebracht. Hij had enkele foto’s genomen van twee volwassen mannen, eenmaal met en eenmaal zonder zwembroek, en dat mag niet in India. ‘In augustus zou mijn proces moeten starten’, aldus een gebroken Vandelanotte.

Vandelanotte hangt een maximumstraf van vijf jaar cel boven het hoofd voor het elektronisch verspreiden van pornografisch materiaal. De fotograaf houdt zijn onschuld echter vol. “Behalve een onnozele foto is er geen enkel bewijs.”

“Vel over been ben ik na de middeleeuwse toestanden die ik heb meegemaakt in de gevangenis van Bombay”, zegt Vandelanotte. “Voor elk beetje comfort moest er geld bovengehaald worden. Zelfs voor een dekentje, want we sliepen als beesten op de blote grond. Ik leed er aan acute dysenterie en weeg nog amper zestig kilo. Tussen moordenaars en dieven zat ik in een cel van amper 300 vierkante meter samen met nog 250 andere gevangenen. Voor ieder was er exact 66 centimeter plaats. Samen hadden we recht op één waterkraantje en drie gaten dienden als toilet. Alle hygiënenormen werden overschreden. Ratten hielden ons gezelschap.

“Door het slechte eten moest ik massa’s antibiotica innemen, maar ook dat haalde op de duur niets meer uit. Het gevangeniseten liet ik dan maar staan en van toen af overleefde ik op een dagelijkse portie van vijf sandwiches die ik in wat thee of melk dopte. Gelukkig kreeg ik van de ambassade om de twee weken eens wat kaas of een beetje fruit.” Tijdens zijn gevangenschap kon de fotograaf amper twee keer bezoek krijgen van zijn zus.

Vandelanotte, die in België onder meer voor gerenommeerde modebladen als *Elle*, *Vogue* en *Marie Claire* werkte, is moreel gebroken. “Ik wie niet wie me kapotgemaakt heeft en wie ik na mijn proces kan aanklagen. De identiteit van de persoon die me aangaf, staat niet in het dossier vermeld.”

GAËTAN VANDELANOTTE:

> Vel over been ben ik na de middeleeuwse toestanden in de gevangenis van Bombay

De vrees dat hij in India als een voorbeeld moet gelden, zit er diep in. “Ik ben bang dat ik afgeschilderd zal worden als de westerse toerist die de arme Indiase bevolking heeft misbruikt. En wat blijft er in België nog over van mijn reputatie? Gelukkig werd ik al door twee van mijn werkgevers gevraagd om opdrachten uit te voeren. Ook zij zijn in mijn onschuld blijven geloven.”

Vandelanotte hoopt alsnog zijn naam te kunnen zuiveren. “Ik zal me verdedigen op basis van het feit dat ik de foto’s nam voor persoonlijke doeleinden, want dat is niet verboden.” Hij heeft er goede hoop op dat de vijf zware maanden in de gevangenis het nemen van enkele verboden foto’s kan compenseren. “Mijn straf was al zwaar genoeg.” (NE)